

SPRAWOZDANIE ROCZNE FRA PRAWA PODSTAWOWE: WYZWANIA I OSIĄGNIĘCIA W 2010 R.

Pytania i odpowiedzi 15 czerwca 2011r.

Sprawozdanie roczne Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) zawiera przegląd stanu przestrzegania praw podstawowych w UE w 2010 r. oraz opis najważniejszych kwestii prawnych i politycznych na szczeblu europejskim i krajowym. W sprawozdaniu przeanalizowano również międzynarodowe zobowiązania państw członkowskich UE w zakresie praw podstawowych. Sprawozdanie wskazuje, gdzie rządy dobrze wykonują swoją pracę, a gdzie prawa nie są należycie przestrzegane w praktyce, a także opisuje pracę Agencji. Sprawozdanie opiera się przede wszystkim na własnych badaniach Agencji i informacjach uzyskanych od sieci ekspertów krajowych FRA, ale wykorzystano w nim również informacje opublikowane przez rządy, ośrodki badawcze i organizacje międzynarodowe. Sprawozdanie obejmuje te kwestie związane z prawami podstawowymi, które uwzględniono w wieloletnich ramach pracy Agencji¹.

Jakie kwestie wskazano w sprawozdaniu rocznym FRA z 2010 r. jako trzy najbardziej aktualne problemy związane z prawami podstawowymi w UE?

Sprawozdanie dotyczy szeregu kwestii związanych z prawami podstawowymi, które są równie istotne, chociaż niektóre z nich są obecnie traktowane bardziej priorytetowo w programie politycznym niż inne:

Azyl

W 2010 r. 90% wykrytych przypadków nielegalnego przedostania się do UE miało miejsce na granicach greckich. Władze greckie doświadczyły poważnych trudności w zagwarantowaniu migrantom praw podstawowych w zakresie warunków przyjmowania i prawa do azylu. Na początku 2011 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że warunki przetrzymywania migrantów na granicy greckiej stanowiły naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

W ramach wspólnego europejskiego systemu azylowego (który musi zostać wdrożony do 2012 r. zgodnie z programem haskim² i programem sztokholmskim³) państwa członkowskie UE mają wspólny obowiązek, który można rozumieć jako zapewnianie właściwego wsparcia, np. zasobów ludzkich i finansowych, państwa członkowskim położonym na zewnętrznych granicach UE.

Sytuacja Romów

Romowie w dalszym ciągu są w UE grupą mniejszościową, która jest w największym stopniu dyskryminowana. Sekcja „specjalna” sprawozdania rocznego FRA jest poświęcona sytuacji Romów pod względem zatrudnienia, edukacji, warunków mieszkaniowych i opieki zdrowotnej. Na przykład stopa zatrudnienia Romów była o 10-30 punktów procentowych niższa niż stopa zatrudnienia populacji stanowiącej większość w 7 państwach członkowskich objętych badaniem EU-MIDIS przeprowadzonym przez FRA. W sprawozdaniu zwrócono również uwagę na reakcję polityczną na tę sytuację.

¹Decyzja Rady 2008/203/WE, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:063:0014:0015:PL:PDF>

²http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/116002_pl.htm

³<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:PL:PDF>

Aby poprawić te warunki, Agencja w dalszym ciągu będzie odgrywać kluczową rolę w grupie zadaniowej Komisji Europejskiej ds. Romów, stanowiąc podstawowe źródło wiarygodnych i niezawodnych badań i doradztwa opartego na dowodach, zgodnie z postulatami Komisji przedstawionymi w komunikacie w sprawie krajowych strategii integracji⁴.

Ochrona danych

W 2010 r. nadal toczyła się debata dotycząca dyrektywy w sprawie zatrzymywania danych i jej zgodności z normami praw podstawowych. W dyrektywie nakłada się wymóg obowiązkowego zatrzymywania danych z zakresu łączności (telefonicznej i internetowej) przez firmy prywatne. W czerwcu 2010 r. ponad 100 organizacji wspólnie zwróciło się do Komisji UE z pisemną prośbą o uchylenie istniejących wymogów UE na rzecz innego systemu. Krajowe kampanie przeciwko dyrektywie zostały przeprowadzone w państwach członkowskich, takich jak Austria, Belgia, Bułgaria i Niemcy. W marcu 2010 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny Niemiec uchylił przepisy wdrażające dyrektywę, orzekając, że naruszają one prawo do prywatności. Natomiast rumuński trybunał konstytucyjny uznał wdrożenie dyrektywy za sprzeczne z konstytucją. W międzyczasie Komisja Europejska ogłosiła, że dokona przeglądu dyrektywy.

Ponadto w 2010 r. Komisja Europejska wyraziła zaniepokojenie brakiem niezależności organów ochrony danych w państwach członkowskich, m.in. w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Austrii. Jednocześnie z danych zgromadzonych przez FRA wynika, że zasoby ludzkie i finansowe organów ochrony danych w latach 2007-2010 zwiększyły się we Francji, w Hiszpanii i Niemczech, ale uległy znacznemu ograniczeniu w Estonii, Irlandii, Litwie, Łotwie i Słowacji.

Co więcej, w dalszym ciągu występuje szereg problemów przekrojowych, m.in.

- ⇒ brak świadomości przysługujących praw;
- ⇒ trudności z uzyskaniem dostępu do wymiaru sprawiedliwości;
- ⇒ niedoszacowanie liczby przypadków dyskryminacji;
- ⇒ niewystarczający zakres gromadzenia danych na temat sytuacji faktycznej.

Czy sytuacja w zakresie praw podstawowych w UE ulega poprawie czy pogorszeniu?

Z końcem 2009 r. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej stała się prawnie wiążąca dla UE i jej państw członkowskich przy stosowaniu i interpretowaniu prawa UE. Karta nie daje UE nowych uprawnień, ale wszystkie przepisy prawa i polityka UE muszą być z nią zgodne.

Prawa podstawowe stają się coraz ważniejszym priorytetem w programie politycznym UE. Na przykład w 2010 r. utworzono nowe stanowisko komisarza, którego mandat obejmuje prawa podstawowe, zaś Komisja Europejska opracowała swoje pierwsze sprawozdanie roczne w sprawie stosowania Karty praw podstawowych. Stanowisko to objęła wiceprzewodnicząca Komisji Viviane Reding. Komisja wprowadziła również inne środki, takie jak „lista kontrolna dotycząca praw podstawowych”, aby zapewnić zgodność wniosków legislacyjnych z normami w zakresie praw podstawowych. FRA z zadowoleniem przyjmuje również uwzględnienie kwestii praw podstawowych w innych obszarach, takich jak działania Fronteksu, czyli agencji UE ds. granic, jak również w prawodawstwie dotyczącym takich zagadnień, jak handel ludźmi, w którym większy nacisk kładzie się na ochronę praw ofiar, w szczególności dzieci.

W 2010 r. UE przystąpiła do konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Mimo że państwa członkowskie przystąpiły do wielu traktatów dotyczących praw człowieka, UE jako całość zrobiła to po raz pierwszy. Oznacza to, że UE będzie musiała

⁴<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/400&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=pl>

zapewnić, że wszystkie jej przepisy są zgodne z konwencją oraz że tworzy politykę sprzyjającą promowaniu równości. UE ma również przystąpić do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Ponadto po raz pierwszy wszystkie państwa członkowskie utworzyły nowe lub wyznaczyły istniejące organy na szczeblu krajowym w celu promowania równego traktowania. Do zadań tych organów należy udzielanie wsparcia i doradztwa ofiarom dyskryminacji, jak również przedstawianie zaleceń dla osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki. Chociaż celem powstania tych organów było działanie przeciwko dyskryminacji ze względu na płeć i dyskryminacji rasowej, co roku kolejne państwa członkowskie przekazują im uprawnienia do zajmowania się innymi obszarami dyskryminacji, takimi jak dyskryminacja ze względu na orientację seksualną, religię, wiek i niepełnosprawność. W 2010 r. taka sytuacja miała miejsce w Danii, Estonii i Francji.

Niemniej trudno jest precyzyjnie zmierzyć tendencje występujące w całej UE, ponieważ organy krajowe czasami nie gromadzą danych lub gromadzą je w odmienny sposób, co uniemożliwia porównanie sytuacji w poszczególnych państwach członkowskich. Aby temu zaradzić, Agencja pracuje nad opracowaniem wskaźników dotyczących praw podstawowych, które mogłyby pomóc w monitorowaniu postępów w czasie.

Które państwa członkowskie wyróżniają się pod względem czynionych postępów lub braku postępów?

W omawianym sprawozdaniu rocznym podkreślono różnice między państwami członkowskimi i prowadzoną przez nie polityką w różnych obszarach. Państwa członkowskie mogą uczyć się od siebie praktyk „o dużym potencjale”, jak również wymieniać doświadczenia i rozwiązania dotyczące wyzwań związanych z prawami podstawowymi.

Każde państwo członkowskie stosuje praktyki o dużym potencjale w pewnych obszarach i napotyka wyzwania w innych.

Francja, na przykład, jest krytykowana za ukierunkowanie na Romów, którzy są obywatelami UE, szeroko zakrojonej polityki odsyłania do krajów ojczystych. Jednocześnie francuski organ ds. równości – *Haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité* (HALDE) – ma silne uprawnienia i aktywnie z nich korzysta. Organ ten ma na przykład prawo wydawać decyzje w sprawie skarg, co sprawia, że postępowanie jest szybsze i tańsze niż przed sądami dla ofiar. Może również zajmować się wszystkimi przyczynami dyskryminacji, które obejmuje prawo UE, a nie tylko dyskryminacją ze względu na płeć i dyskryminacją rasową, tj. minimum wymaganym przez przepisy UE. Ponadto organ ten jest dobrze znany opinii publicznej, bowiem w 2010 r. złożono do niego około 12 000 skarg w odróżnieniu od większości pozostałych państw członkowskich, które zazwyczaj otrzymywały mniej niż 1 000 skarg. Czynniki sprawiają, że HALDE jest jednym z najbardziej prężnych i aktywnych organów ds. równości w UE.

Jakie są różnice pomiędzy rocznymi sprawozdaniami Agencji i Komisji w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej?

W dniu 30 marca 2011 r. wiceprzewodnicząca Komisji Viviane Reding przedstawiła **sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej z 2010 r.**⁵.

⁵ http://ec.europa.eu/justice/policies/rights/docs/com_2011_160_en.pdf

	Sprawozdanie FRA	Sprawozdanie Komisji Europejskiej
Treść	Nacisk na analizę porównawczą zmian na szczeblu UE i państw członkowskich ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji faktycznej. Obejmuje to identyfikację praktyk „o dużym potencjale” w celu promowania wzajemnego uczenia się przez państwa członkowskie.	Dotyczy pracy instytucji UE, w szczególności Komisji Europejskiej, w zakresie realizacji norm zawartych w Karcie w praktyce, jak również wskazanych wyzwań. Obejmuje ono inicjatywy w zakresie polityki, komunikację z państwami członkowskimi i relacjami z innymi instytucjami UE.
Zakres	Sprawozdanie odzwierciedla zagadnienia objęte wieloletnimi ramami pracy Agencji . W sprawozdaniu przeanalizowano prawo UE z szerszej perspektywy, z uwzględnieniem rozwoju sytuacji międzynarodowej w tym zakresie, m.in. działań Rady Europy lub Narodów Zjednoczonych. Zwrócono również uwagę na zmiany sytuacji na szczeblu krajowym w zakresie, w jakim mają one znaczenie dla prawa UE.	Nacisk położono na działania instytucji UE, ale sprawozdanie obejmuje wszystkie obszary, których dotyczy Karta.
Źródła	Podstawę stanowią badania FRA przeprowadzone na szczeblu europejskim i państw członkowskich, własne sieci badawcze FRA oraz źródła zewnętrzne.	Sprawozdanie bazuje na wiedzy wewnętrznej na temat działań Komisji oraz jej relacji z innymi instytucjami. Wykorzystano otrzymane przez Komisję listy i petycje dotyczące zagadnień związanych z prawami podstawowymi. Ponadto opierano się na sprawozdaniach FRA.

Dostępne online pod adresem: www.fra.europa.eu :

- *Prawa podstawowe: wyzwania i osiągnięcia w 2010 r.* – sprawozdanie roczne FRA (EN i FR; można pobrać całość lub rozdziały poświęcone poszczególnym zagadnieniom);
- *Prawa podstawowe: kluczowe kwestie prawne i polityczne w 2010 r.* – streszczenie sprawozdania (EN, FR, DE, HU, PL);
- Komunikat prasowy (w 22 językach);
- Dokument zawierający pytania i odpowiedzi (w 22 językach).

W sprawie dalszych informacji prosimy o kontakt z zespołem ds. mediów FRA:

E-mail: media@fra.europa.eu

Tel.: +43 158 030 642

Uwaga do wydawców:

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) jest upoważniona do udzielania doradztwa opartego na dowodach decydującym na szczeblu unijnym i krajowym, przyczyniając się tym samym do prowadzenia bardziej świadomej, lepiej sformułowanej i osadzonej w szerszym kontekście debaty i polityki w zakresie praw podstawowych.